

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-38>

УДК 330.342.146:004.738.5:332.122(1-22)

Головащенко Юрій Валентинович

аспірант,

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7380-5879>**Yurii Holovashenko**

Bila Tserkva National Agrarian University

**ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОЦІНЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ****INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT
FOR ASSESSING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT
OF SOCIAL INFRASTRUCTURE IN RURAL AREAS**

Анотація. Стаття присвячена розгляду актуальним питанням інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання сталого розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. Наголошено, що урахуванням ESG-факторів у розвитку об'єктів соціальної інфраструктури дозволить встановити якісно-кількісні зміни у результатах їх функціонування, що вимагає формування відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання сталості розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. Запропоновано систему показників для оцінювання сталості соціальної інфраструктури сільських територій, які включають такі групи показників: показники екологічної та соціальної сталості, а також інституційної сталості. Джерелами інформації для розрахунку показників повинні стати дані відділу бухгалтерського обліку громади, статистична звітність громади, інформація Державної служби статистики.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, сталий розвиток, сільські території, екологічна сталість, соціальна сталість, інституційна сталість.

Summary. The article is devoted to the consideration of topical issues of information and analytical support for assessing the sustainable development of social infrastructure in rural areas. It is demonstrated that, in the context of post-war recovery, there is a necessity to proactively implement international principles of sustainable rural development. The evolution of the principles of the ESG approach in terms of the concept of responsible sustainable investment is presented and its use in the development of social infrastructure in rural areas is emphasised. The article presents a systematic analysis of the impact of rural infrastructure on the achievement of the SDGs. It emphasises the strategic importance of social infrastructure for the development of rural settlements, highlighting the significant role of such infrastructure in facilitating the implementation of both environmental and economic functions. It is emphasised that the incorporation of ESG factors into the development of social infrastructure facilities will facilitate the establishment of qualitative and quantitative changes in their operational outcomes. There is a need to form an information and analytical support for assessing the sustainability of social infrastructure development in rural areas, in particular, a system of parameters and criteria. It is concluded that the basic value against which it is advisable to assess the criteria for sustainable development of an infrastructure facility is the volume of services provided. It has been established that the following indicators are effective in characterising the environmental sustainability of social infrastructure facilities in rural areas: atmosphere intensity, waste intensity, and energy intensity. The following indicators are proposed for use in assessing the social sustainability of social infrastructure: personnel stability coefficient, costs of professional development, costs of a social package for staff, deviation of the average salary in a particular rural area from the average in the TG, and costs of meeting the social needs of the local population. The paper identifies indicators of institutional sustainability for the assessment of social infrastructure facilities, which are characterised by the dynamics of rural population demand for services and the level of provision of the territory with social institutions. In order to calculate the aforementioned indicators, it is necessary to obtain data from three distinct sources: the community accounting department, statistical reports produced by the community itself, and information provided by the State Statistics Service.

Keywords: social infrastructure, sustainable development, rural areas, environmental sustainability, social sustainability, institutional sustainability.

Постановка проблеми. Стратегічна значимість та економічна доцільність наявності об'єктів соціальної інфраструктури у сільських населених пунктах підтверджується тим, що вона виступає умовою досягнення цілей сталого розвитку окремих громад, регіонів, галузей аграрного сектору та країни вцілому. Водночас, підвищення позитивного впливу соціальної інфраструктури на підвищення життя та життєдіяльності сільського населення пов'язані із мінімізацією ризиків глобальних кліматичних змін, децентралізацією системи енергопостачання, зеленими технологіями, вуглецевою нейтральністю, подоланням наслідків війни, тобто сталим розвитком на основі ESG-факторів (Environmental – навколишнє середовище, Social – соціальний аспект та Governance – управління).

Очевидно, що в умовах воєнного відновлення країни виникне необхідність в короткі терміни часу імплемтувати міжнародні принципи сталого розвитку сільських територій, що вимагатиме додержання глобальних вимог до соціально-екологічних та економічних вимог розвитку території, регіону та підприємств, які функціонують на селі. Зазначимо, що прийняті національні нормативно-правові акти щодо додержання принципів сталого розвитку свідчать про визнання на національному рівні міжнародних вимог в області збалансованого розвитку. Так, відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» [1] передбачено складання звіту про стратегічну екологічну оцінку документів державного планування та проведення громадського обговорення, який оприлюднюється щороку за результатами моніторингу. Із цією метою необхідно обґрунтувати перелік показників та щорічно оприлюднювати за результатами моніторингу, які б демонстрували динаміку змін у територіальній громаді у реалізації принципів сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомо, що концепція ESG була прийнята з метою виділення комплексу аспектів діяльності підприємницької структури, які включають систему екологічних та соціальних показників та якість корпоративного управління. Реалізація принципів ESG-підходу забезпечується на основі формування концепції відповідального та сталого інвестування діяльності корпоративної структури та розвитку окремих сільських територій. Зарубіжні дослідники під відповідальним інвестуванням розглядається підхід до вкладення коштів, яке передбачає включення до процесу прийняття інвестиційних рішень фактори навколишнього середовища, соціальні та чинники управління з метою раціонального управління ризиками та довгострокового їх повернення [2, с. 3]. Так, спираючись на ESG-фактори, за підтримки ООН в 2006 р. група крупних інвестиційних інвесторів створила міжнародну асоціацію інвесторів PRI (Principles for Responsible Investment) [3].

Додержання принципів ESG бізнесом, ТГ та окремою сільською територією це не лише демонстрація соціально відповідальної поведінки, а також це врахування ризиків та можливостей, які впливають на спроможність створювати довгострокову цінність. Це стосується питань, що пов'язані із охороною навколишнього середовища, зокрема глобальними кліматичними змінами, декарбонізацією. Ці фактори охоплюють й соціальні питання, наприклад, умови праці, безпека продовольства, комфортні умови для праці. Окрім цього, під цими факторами розуміють управлінські питання, в т.ч. винагорода менеджменту, створення умов для пошуку та прийняття результативних управлінських рішень, податкова прозорість та інше. Вищезазначене доводить про необхідність розгляду питань щодо обґрунтування складових інформаційно-аналітичного забезпечення процесу управління соціальною інфраструктурою сільських територій із врахуванням принципів сталого розвитку.

Зазначимо, що на сьогодні вимоги сталого розвитку перестають бути просто науковою категорією, яка передусім має відношення до країн та регіонів, вони інтегрується у бізнес-процеси і в цілому в практику господарювання. Численні дослідження підтверджують, що стійкий розвиток інфраструктури сільських територій дозволяє забезпечити прояв наступних позитивних моментів громади: раціональне землекористування соціального призначення (Пакуліна А.А., Руда А.С., Пакуліна А.С. [4, с. 99]); стабільний розвиток сільської громади, що забезпечує виконання нею її народногосподарських функцій та розширене відтворення населення та зростання рівня і якості його життя (Талавіря М.П. [5, с. 149]); сприяє створенню і підтримки умов стійкого соціально-економічного розвитку сільської території та країни вцілому (Федотова Т.А. [6, с. 337]); є одним із інструментів реалізації завдань сталого розвитку (Анісімов В.М. [7, с. 266]); сприяє покращенню сільської освіти (Нагернюк Д., Непочатенко О. [8, с. 5]). Вважаємо, що розвиток соціальної інфраструктури із додержанням принципів сталого розвитку сприятиме підвищенню енергоефективності, скороченню обсягів викидів в атмосферу та зниженню негативного впливу на зміну клімату, створенню робочих місць, підвищенню доходів населення та зниженню нерівності між сільським та сільським населенням.

Метою статті є узагальнення впливу соціальної інфраструктури сільських територій на досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) та обґрунтування складових інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання її сталості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Створення та використання соціальної та виробничої інфраструктури, в т.ч. сільських територій,

із урахуванням ЦСР є важливою складовою економічного зростання територіальних громад (ТГ), окремих регіонів та країни вцілому. Без перебільшення, соціальна інфраструктура відіграє важливу роль у досягненні національних та міжнародних цілей ЦСР ООН, оскільки має прямий та непрямий вплив на соціо-еколого-економічний, узагальнений вигляд яких представлено в таблиці 1.

Враховуючи вищезазначене об'єкти соціальної інфраструктури сільських територій необхідно розглядати як єдину унікальну систему за умовами та факторами функціонування, яка має стратегічне значення для розвитку сільських населених пунктів та виконує традиційні соціальні функції, а також впливає на реалізацію як екологічних та економічних функцій. Саме тому доцільно пере-

Таблиця 1 – Вплив інфраструктури сільських територій на досягнення ЦСР

ЦСР	Напрями впливу інфраструктури
1. Подолання бідності	Надає доступ до базових потреб, створює можливості для розвитку сільських територій, підтримує соціально незахищені верстви сільського населення в умовах війни, зміцнення сільських громад, що постраждали від війни, особистих селянських господарств, розвитку підприємницької ініціативи сільського населення, диверсифікація джерел доходів сільського населення.
2. Подолання голоду	Забезпечує фізичне переміщення агропродовольства, постачання сільського населення та сільське господарство якісною водою, сприяє підвищенню продуктивності сільськогосподарського виробництва у різних формах господарств.
3. Міцне здоров'я	Сприяє скороченню смертності сільського населення, підвищенню середнього віку життя, забезпечення доступу до послуг закладів охорони здоров'я, а також доступ його до лікарських препаратів та вакцин, попереджує виникнення безпечних для життя та здоров'я населення ситуацій, забезпечення здорового способу життя.
4. Якісна освіта	Надає доступ до освітніх послуг та створює сприятливі для навчання умови (електропостачання, опалення, Інтернет та ін.) дітей у сільських населених пунктах.
5. Гендерна рівність	Створює умови для залучення жінок в економічну діяльність, зниження навантаження при веденні домашнього господарства та веденні господарської діяльності, скороченню смертності материнської смертності та підвищенню рівня освіти.
6. Чиста вода та належні санітарні умови	Забезпечує доступ сільського населення до чистої води, сприяє ефективному використанню водних ресурсів, скорочує забруднення водойм та ґрунту внаслідок ведення сільськогосподарської діяльності, створює належні санітарні умови для сільського населення в побуті та виробництві сільськогосподарської діяльності та ін.
7. Доступна та чиста енергія	Забезпечує сільське населення доступною чистою енергією на основі використання альтернативних видів енергії, стимулює розвиток зеленої економіки.
8. Гідна праця та економічне зростання	Створює безпечні робочі місця та сприяє економічному зростанню сільських територій, територіальних громад.
9. Інновації та інфраструктура	Скорочує нестачу інфраструктури, сприяє ефективному та довгостроковому використанню об'єктів, а також прийняттю інноваційних рішень.
10. Зменшення нерівності	Сприяє скороченню нерівності між селом та містом шляхом будівництва необхідної інфраструктури, забезпечує створенню комфортних умов для проживання у сільських населених пунктах, знижує міграцію та ін.
11. Сталий розвиток міст і громад	Створює комфортні умови життя та життєдіяльності для сільського населення, скорочує рівень забруднення в сільських територіях, попереджує виникненню стихійних загроз.
12. Відповідальне споживання	Сприяє переходу сільського господарства та сільських домогосподарств до економіки замкнутого циклу на основі будівництва біогазових заводів, які працюють на основі біосировини.
13. Боротьба зі зміною клімату	Перехід від традиційної та сталої інфраструктури із низькими рівнем викидів парникових газів, що негативний вплив на зміни клімату.
14. Збереження морських ресурсів	Враховувати особливості морських екосистем, попереджувати викиди відходів та забруднення водойм у зоні сільських територій.
15. Збереження екосистем суші	Зберігає природні умови проживання живих істот, скорочує вирубку лісів в сільських територіях за допомогою повторного використання ресурсів.
16. Мир та справедливість	Створює можливості для залучення заінтересованих осіб до планування та обговорення з метою побудови відкритої та прозорої взаємодії у розвитку сталого розвитку сільських територій.
17. Партнерство заради сталого розвитку	Дозволяє налагодити міжнародну, міжрегіональну, міжгалузеву та локальну взаємодію, забезпечує співпрацю держави, органів місцевого самоврядування, підприємств агробізнесу, жителів селі, підприємців на основі реалізації проєктів на принципах державно-приватного партнерства.

Джерело: узагальнено автором

глянути підходи до оцінювання сталості соціальних інфраструктурних об'єктів щодо виконання численних функцій: розвитку упродовж всього життєвого циклу та спроможності адаптуватися до мінливих зовнішніх умов, умовам та способам вирішення глобальних викликів та загроз.

Соціальну інфраструктуру слід розглядати у розрізі особистісної складової – окремих працівників, соціальна група, трудовий колектив, і неособистісну – умови роботи та охорона праці, об'єкти соціальної інфраструктури – будівлі, приміщення, обладнання та устаткування, оргтехніка, програмні продукти, система цінностей, позаробочий час, організація дозвілля та ін. Соціальні функції інфраструктурних об'єктів відображають взаємозв'язок та взаємодію складових соціальної сфери. Цей факт передбачає виділення, окрім внутрішніх функцій щодо персоналу, спрямованих на відтворення працівників соціальної сфери, зовнішніх функцій – відносно до населення, яке проживає в межах впливу інфраструктурного об'єкту. Реалізація цієї розширеної (відносно до сільських мешканців) соціальної функції інфраструктурних об'єктів передбачає комплекс управлінських рішень, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку працівників та залучення їх в покращення якості життя сільського населення.

Отже, підсистема розвитку інфраструктури соціальної сфери це частина управлінської діяльності, в якій через аналіз, планування, організацію, мотивацію та контроль окремих бізнес-процесів, розробки та впровадження новацій забезпечується цілеспрямованість та організованість діяльності закладів соціальної сфери та посилення їх потенціалу, підвищення рівня його використання на основі реалізації: інституціональної функції – узгодження планів розвитку об'єктів інфраструктури із національними, регіональними, локальними планами упродовж життєвого циклу та ін.; фінансово-економічна функція – забезпечення сталості за фінансово-економічними показниками розвитку ТГ; виробнича функція – забезпечення безперебійного надання соціальних послуг, у поєднанні із впровадженням нових технологій та підходів їх виконання та інше. Очевидно, що ефективність виконання цих та численних традиційних функцій упродовж життєвого циклу характеризує сталість інфраструктурного об'єкту.

З метою всебічного аналізу поняття «сталий розвиток» та визначення орієнтирів, конкретних критеріїв та напрямів розвитку, із урахування сучасних викликів та загроз, пропонуємо використовувати термін «ESG сталий розвиток», під яким розуміємо позитивні динамічні зміни (у часі) показників (параметрів) основних функціональних підсистем соціальної інфраструктури. Отже, управління розвитком соціальної інфраструктури із урахуванням ESG-факторів має забезпечити

певні якісно-кількісні зміни у результатах її функціонування, спрямоване на нарощення потенціалу її складових елементів та підвищення рівня їх використання упродовж життєвого циклу.

Важливим компонентом інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання сталості розвитку соціальної інфраструктури сільських територій є система параметрів та критеріїв, яка дозволить на основі використання відповідних методичних підходів обґрунтувати та розробити новий інструментарій раціональних і соціально орієнтованих управлінських рішень, спрямованих на гармонійний розвиток сукупності її елементів.

Вважаємо, що інформаційну систему забезпечення процесу управління розвитком сільської соціальної інфраструктури доцільно формувати на основі показників, що характеризують рівень сталості об'єктів соціальної інфраструктури та враховують вплив об'єктів соціальної сфери на сталий розвиток сільської території. Така пропозиція нами обґрунтовується тим, що соціальна сфера села відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку сільської території, окрім цього ці об'єкти у своїй діяльності повинні орієнтуватися на додержання ESG принципів.

Доказом цього є також те, що Державна служба статистики України розпочала роботу з формування баз даних моніторингу ЦСР в країні. Так, Указом президента України від 30.09.2019 №722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [9] передбачено проведення аналізу прогностичних і програмних документів з урахуванням ЦСР України на період до 2030 року, за результатами якого у разі необхідності вжити заходів щодо їх удосконалення, а також упровадження дієвої системи моніторингу реалізації ЦСР України на період до 2030 року та оприлюднення його результатів щороку до 1 березня.

Водночас, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. №686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації ЦСР» [10] передбачено створення умов для впорядкування збирання даних для моніторингу ЦСР, а саме: механізм координації збирання даних для моніторингу ЦСР; органи державної влади, наукові установи, міжнародні організації відповідальні за надання даних Держстату; показники ЦСР. Так, за 17 ЦСР виділено 86 завдань та 183 показники, на сьогодні Держслужбою статистики сформовані дані по 182 показники мають метадані, 122 показники мають цільові орієнтири на 2030 р., 166 показників (наявні дані), 17 показників (відсутні дані). Зазначимо, що більшість доступних показників подаються у розрізі міської та сільської місцевості, які доцільно використовувати менеджменту ТГ при проведенні порівняльного аналізу фактичного стану справ за окремими характеристиками громади із середніми показниками по країні.

Іншим доказом необхідності формування звітності із урахуванням додержання принципів сталого розвитку є те, що Експертним центром з розробки стандартів публічної нефінансової звітності розроблено Глобальну ініціативу зі звітності (Global Reporting Initiative) [11], яка розкриває інформації щодо діяльності підприємства в галузі навколишнього середовища, соціальних питань та питань нагляду як обов'язкової вимоги до бізнесових структур. Основним завданням інтегрованої звітності є об'єднати і стандартизувати різні форми нефінансової звітності, також узгодити фінансові та не фінансові показники діяльності компанії.

Узагальнення наукової літератури дозволило щодо наявності соціо-еколого-економічних показників сталого розвитку економічних систем (бізнесових структур, сільських територій) дозволив встановити, що їх існує велика кількість, що ускладнює проведення розрахунку та оцінювання стану об'єкту, а також ці показники не розглядаються в динаміці, що не дозволяє визначити розвиток досліджуваних процесів, значна їх кількість дублює та є оберненими за сутнісним змістом. Так, вітчизняними дослідниками запропоновано алгоритм діагностики сучасного стану сільських територій на основі врахування соціальної, екологічної та економічної складових [12, с. 217], однак авторами не обґрунтовано систему показників, які доцільно використовувати для оцінювання. Зазначимо, що існують розробки щодо оцінювання сталості інфраструктури міст [13, с. 63], у яких автором узагальнено методичні підходи до оцінювання аналізу сталості муніципальних інфраструктур та узагальнено індекси міжнародних рейтингових систем, практичне використання яких є утрудненим у вітчизняній практиці. Встановлено, що українськими дослідниками систематизовано показники для оцінки рівня розвитку соціальної інфраструктури [14, с. 73], які нами враховано у даному дослідженні.

Алгоритм оцінювання сталого розвитку будь-якої економічної системи, в т.ч. інфраструктури соціальної та ТГ передбачає розрахунок цілого ряду показників, які характеризують динаміку її розвитку. Оцінювання соціо-еколого-економічної сталості об'єкту інфраструктури повинно проводитися із урахування значення окремого показника або сукупності показників, що характеризують підсистему. Одержані значення показника доцільно співставляти в аспекті їх відповідності рівню сталого розвитку на основі урахування діючих нормативів або шляхом порівняння із нормою, середньогалузевим нормативом, середньорегіональним значенням або значенням цього показника у сусідніх ТГ.

Вважаємо, що з метою відображення процесів екологізації та соціалізації на рівні соціаль-

ної інфраструктури сільської території доцільно використовувати показники, які в найбільшій мірі відображають ступінь використання тих чи інших ресурсів. Очевидно, що базовою величиною відносно до якої вимірюються критерії сталого розвитку та формується система відповідних показників, які характеризують ресурсомісткість для інфраструктурного об'єкту, є обсяг наданих послуг.

Для інфраструктурних об'єктів соціальної сфери сільських територій показниками, що характеризують їх екологічну сталість доцільно використати такі питомі параметри: атмосферомісткість, відходомісткість, енергомісткість. Отже, сумарна екологічна місткість надання послуг визначається витратами відповідних ресурсів у розрахунку на одиницю послуг, які надано на основі залучення об'єктів соціальної інфраструктури. Очевидно, що зниження цього показника у динаміці буде позитивно характеризувати об'єкти соціальної інфраструктури в аспекті додержання ними екологічних вимог.

Аналогічний підхід доцільно використати до оцінювання соціальних параметрів додержання принципів сталого розвитку соціальною інфраструктури сільських територій. Система заходів з охорони здоров'я та профілактики професійних захворювань у процесі трудової діяльності, включає організаційні, техніко-технологічні, економічні, санітарно-гігієнічні, лікувально-профілактичні, реабілітаційні та інші індикатори. У якості показників оцінювання соціальної сталості розвитку соціальної інфраструктури доцільно використати такі: коефіцієнт стабільності кадрів, витрати на підвищення кваліфікації, витрати на соціальний пакет для персоналу, відхилення середньої заробітної плати на конкретній сільській території від середньої у ТГ, витрати на задоволення соціальних потреб місцевого населення.

Запропоновані вище показники, які характеризують соціальну сталість сільських територій на рівні ТГ, можуть бути доповненими та уточненими за необхідності менеджментом громади, оскільки є важливими для прийняття управлінських рішень та цільових стратегічних показників у аспекті підвищення якості життя сільських мешканців.

Щодо показників управління розвитком соціальної інфраструктури та безпосередньо громадою, то вони повинні формуватися у розрізі груп, які характеризують бюджетну та інституціональну сталість. Так, бюджетна сталість характеризується збалансованістю дохідної та витратної частини як на рівні окремого інфраструктурного об'єкту, так і в цілому ТГ, що дозволяє зробити висновок про достатність чи обмеженість фінансового забезпечення їх розвитку. Вважаємо, що фінансові показники доцільно розглядати в аспекті фінансової

спроможності ТГ, тобто можливостей громади забезпечувати соціо-еколого-економічний розвиток сільських територій. До цих показників слід віднести: фінансова спроможність, фінансова автономія, фінансової стійкості бюджету [16, с. 185–186], а також показники ефективності, приріст основних засобів, коефіцієнт оновлення обладнання, що дозволить найбільш комплексно характеризувати оцінити фінансову сталість об'єкту інфраструктури, які доцільно розглядати в динаміці.

Сталість управління розвитком інфраструктурного об'єкту характеризується інституційною сталістю, що базується на властивості адаптивності, яка передбачає те, що при значних змінах поведінки економічного суб'єкта відбувається трансформація його структури та взаємозв'язків, в результаті чого змінюється вся система. Оцінювання інституційної сталості доцільно проводити на основі врахування вектору впливу окремих чинників на стійкість функціонування об'єктів соціальної інфраструктури села.

Важливою характеристикою інституційної сталості соціальної інфраструктури сільських територій є показник динаміка попиту населення на послуги, рівень забезпечення території закладами соціальної сфери та інші. Узагальнений перелік показників, за якими доцільно формувати інформаційну базу на рівні ТГ та враховувати при прийнятті управлінських рішень щодо розвитку соціальної інфраструктури, представлено в таблиці 2.

Отже, узагальнені принципи сталого розвитку об'єктів соціальної інфраструктури сільських територій дозволили систематизувати за функціональними підсистемами (ESG) найбільш значимі параметри, які їх комплексно характеризують. Запропонований перелік показників для оцінювання сталості соціальної інфраструктури може бути адаптованим на рівні ТГ за кожним об'єктом соціальної інфраструктури, не є складним для розрахунку, однак вимагає певних змін у веденні обліку витрат. Використання даного переліку показників на рівні громади дозволить визначити динаміку їх зміни (зростання чи зниження), та відповідно одержувати характеристики розвитку об'єктів соціальної інфраструктури в напрямі реалізації Цілей сталого розвитку.

Висновки. Вважаємо, що розрахунок та врахування динаміки зазначених показників, навіть в натуральних одиницях, дозволить органам самоврядування громади одержати інформацію про поточний стан об'єкту інфраструктури та визначити зміни, які відбуваються під впливом прийняття ESG управлінських рішень. Очевидно, що на рівні ТГ необхідно налагодити екологічний та соціальний моніторинг, а також контроль окремих показників, з метою їх порівняння із цільовими показниками якості середовища життєдіяльності сільського населення та результативності функціонування соціальної сфери.

Таблиця 2 – Перелік ESG-показників, які характеризують сталість соціальної інфраструктури сільських територій

Назва показника	Цільові параметри
1	2
Екологічна сталість	
коефіцієнт атмосферомісткості	підвищення: <ul style="list-style-type: none"> • біорізноманіття; • енергоефективності; • ефективності інвестпроектів; зниження: <ul style="list-style-type: none"> • обсягів відходів, • плати за утилізацію відходів.
коефіцієнт відходомісткості	
коефіцієнт енергомісткості	
Соціальна сталість	
коефіцієнт стабільності персоналу	підвищення: <ul style="list-style-type: none"> • заробітної плати та соціальних виплат; • кваліфікації персоналу; • мотивації працівників; • лояльності до роботодавця; • соціальної стабільності на сільській території; • доходів населення сільської території; • зайнятості населення та ін.; зниження: <ul style="list-style-type: none"> • плинності кадрів; • соціальної напруги; • безробіття та ін.
коефіцієнт розвитку персоналу	
коефіцієнт витрат на соціальний пакет	
коефіцієнт соціального розшарування	
коефіцієнт соціальних витрат	

Закінчення таблиці 2

1	2
Інституційна сталість	
<p style="text-align: center;"><i>Заклади дошкільної та загальної середньої освіти</i></p> <p>кількість місць в організаціях, що здійснюють освітню діяльність за програмами дошкільної освіти на 100 дітей віком від 1 до 6 років, один; чисельність педагогічних працівників у закладах, що здійснюють освітню діяльність за програмами дошкільної освіти, осіб на одну дитину віком від 1 до 6 років; кількість загальноосвітніх закладів на початок навчального року на 100 учнів у віці від 6 до 17 років, один.; чисельність вчителів на 100 учнів у віці від 6 до 17 років, осіб;</p>	<p>підвищення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • якості життя та життєдіяльності; • рівня народжуваності, приросту населення; • рівня доступу до об'єктів соціальної інфраструктури; • рівня забезпечення населення об'єктами соціальної інфраструктури; • обсягів виробництва продукції, виконаних робіт та наданих послуг у ТГ; • дохідної частини бюджету ТГ; • інвестиційної привабливості сільської території; • конкурентоспроможності громади; • ділової репутації; • позицій у національних та регіональних рейтингах; • рівня сталого розвитку соціальної інфраструктури та сільської території; <p>зниження:</p> <ul style="list-style-type: none"> • собівартості послуг соціальної сфери; • відтоку сільського населення; • чисельності непрацевдатного населення
<p style="text-align: center;"><i>Заклади охорони здоров'я</i></p> <p>число ліжок в лікарнях на 1000 осіб населення, ліжко-місць; потужність амбулаторно-поліклінічної допомоги, відвідувань у зміну на 1000 населення, осіб; чисельність лікарів усіх спеціальностей на 1000 чол., осіб; чисельність середнього медичного персоналу на 1000 чол., осіб.</p>	
<p style="text-align: center;"><i>Заклади культури та спорту</i></p> <p>кількість культурних та розважальних закладів на 1000 чол населення, один.; чисельність працівників культурних та розважальних закладів на 1000 чол населення, чол.; кількість загальнодоступних бібліотек на 1000 чол населення, один.; чисельність працівників бібліотек на 1000 чол населення, чол.; кількість спортивних споруд на 1000 чол населення, чол.; кількість дитячо-юнацьких спортивних шкіл на 100 учнів у віці від 6 до 17 років, один.</p>	
<p style="text-align: center;"><i>Демографічні фактори:</i></p> <p>коефіцієнт народжуваності (чисельність народжених на 1000 чол населення), проміле</p>	
<p>коефіцієнт співвідношення середньорічної чисельності мешканців сільської території до величини населення, що вибула, чол</p>	
<p style="text-align: center;"><i>Економічні чинники:</i></p> <p>обсяг інвестицій в основний капітал в середньому на 1 мешканця сільської території, тис. грн./на 1 мешканця</p>	
<p>середньомісячна номінальна заробітна плата жителів сільської території, які задіяні в економічній діяльності на території ТГ; середня величина доходів від ведення особистого селянського господарства, грн</p>	
<p>обсяги виробництва та реалізації продукції, виконаних робіт та наданих послуг в межах ТГ на душу населення, тис. грн на 1 мешканця</p>	
<p>обсяги виробництва та реалізації продукції, виконаних робіт та наданих послуг в межах ТГ суб'єктами малого підприємництва на душу населення, тис. грн на 1 мешканця</p>	
<p style="text-align: center;"><i>Територіально-організаційні фактори:</i></p>	
<p>густота населення, чол./ км²</p>	
<p>густота автодоріг загального користування місцевого значення, км /1000 км²</p>	
<p>густота залізничної мережі загального користування місцевого значення, км /1000 км²</p>	
<p>густота вуличної водопровідної мережі, км /1000 км</p>	
<p>густота вуличної каналізаційної мережі, км /1000 км</p>	
<p>густота теплових та газорозподільних мереж, км /1000 км</p>	
<p style="text-align: center;"><i>Соціально-трудова фактори:</i></p>	
<p>частка середньої чисельності працівників, працевлаштованих на території ТГ, до загальної чисельності працевдатного населення, %</p>	
<p>частка працевдатного населення в загальній чисельності населення ТГ, %</p>	
<p style="text-align: center;"><i>Соціальна орієнтованість бюджету</i></p>	
<p>частка фактично виконаних витрат бюджету громади на соціальні заходи у загальному обсязі витрат, %</p>	

Джерело: розроблено автором

Основними вимогами для відбору показників є вимірюваність, співставність, доступність, достовірність, наявність динамічного ряду значень показників. Якщо перелічені показники будуть покладені в основу прийняття управлінських рішень на рівні ТГ, то вони можуть бути переведеними у відносний вигляд. У якості джерел інформації для розрахунку запропонованих показників доцільно використати дані відділу бухгалтерського обліку громади, а для порівняння можна залучати інформацію статистичної звітності на національному чи регіональному рівнях, або відібраним ТГ, які виділяються провідними практиками у розвитку соціальної сфери та реалізації принципів сталого розвитку.

Практичне використання запропонованих показників на рівні ТГ доцільно формувати також для проведення типологізації сільських територій, що входять до громади. Із цією метою необхідно

використати матричний метод, який передбачає групування певних значень індексів із подібними параметрами. При цьому слід виділити такі групи сільських територій: проблемні (депресивні); пасивні; зростаючі; розвинені за рівнем розвитку сільської інфраструктури та якості життя жителів сільської території.

Вважаємо, що формування нефінансової звітності закладами соціальної інфраструктури відповідно до ESG-факторів стане важливим інструментом в управлінні ризиками, розвитку комунікації із заінтересованими стейкхолдерами. Позитивний вплив на поширення практики публікування нефінансової звітності ТГ є та обставина, що соціальні та екологічні показники включаються у процедуру прийняття управлінських рішень інвесторами, які мають підвищені вимоги до додержання норм соціальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII. Про стратегічну екологічну оцінку зі змінами і доповненнями. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t182354?ed=2022_11_03
2. Abhishek Parikh, Divya Kumari, Maria Johann, Dušan Mladenović. The impact of environmental, social and governance score on shareholder wealth: A new dimension in investment philosophy. *Cleaner and Responsible Consumption*. 2023. Vol. 8. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.clrc.2023.100101>
3. Principles for Responsible Investment. URL: <https://www.unpri.org/>
4. Пакуліна А.А., Руда А.С., Пакуліна А.С. Сталый розвиток соціальної інфраструктури сільських територій України. *Економіка та управління національним господарством*. 2019. Вип. 5. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct35-13>
5. Талавира М.П. Розвиток сільських територій на засадах сталості. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Економіка»*. 2016. Випуск 1(47). Т. 2. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/10743/1/%D0%A0%D0%9E%D.pdf>
6. Федотова Т.А. Концепція сталого розвитку соціальної інфраструктури в національній економіці: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф. (21 жовт. 2022 р.). Київ : КНЕУ, 2022. С. 335–338. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/39154>
7. Анісімов В.М. Проблеми соціальної інфраструктури в контексті реалізації завдань сталого розвитку в Україні. *Економіка природокористування і охорони довкілля*: зб. наук. пр. Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2016. С. 261–268. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/163017>
8. Нагернюк Д., & Непочагенко О. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. (27). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-37>
9. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 686-р. Питання збору даних для моніторингу реалізації ЦСР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-%D1%80#Text>
11. Global Reporting Initiative. URL: <https://www.globalreporting.org/standards/>
12. Тимошенко М.М. Методичні засади оцінки сталого розвитку сільських територій: алгоритм, структурна схема та інструментарій дослідження. Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наук. фах. вид. 2018. Вип. 21. С. 348–356. URL: <http://repozitory.zhatk.zt.ua/handle/123456789/278>
13. Нешева А.Д. Аналіз науково-методичних підходів до оцінювання сталості інфраструктури міста. 2021. *Економічний простір*. No. (170). С. 61–68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/170-11>
14. Тульчинська С.О., Кириченко С.О. Дослідження методичних підходів до оцінювання розвитку соціальної інфраструктури в регіонах. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2017.
15. Блащук-Дев'яткіна Н., & Іванків В. Вплив фінансової стійкості місцевого бюджету на соціально-економічний розвиток територіальної громади. *Молодий вчений*. 2023. Вип. 10 (122). С. 183–188. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-10-122-36>

References:

1. Zakon Ukrainy vid 20.03.2018 № 2354-VIII. Pro stratehichnu ekolohichnu otsinku zi zminamy i dopovnenniamy. [On the strategic environmental assessment as amended]. Available at: https://ips.ligazakon.net/document/view/t182354?ed=2022_11_03 (in Ukrainian)

2. Abhishek Parikh , Divya Kumari, Maria Johann, Dušan Mladenović (2023) The impact of environmental, social and governance score on shareholder wealth: A new dimension in investment philosophy. *Cleaner and Responsible Consumption*, vol. 8. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.clrc.2023.100101>
3. Principles for Responsible Investment. Available at: <https://www.unpri.org/>
4. Pakulina A. A., Ruda A. S., Pakulina A. S. (2019) Stalyi rozvytok sotsialnoi infrastruktury silskykh terytorii Ukrainy [Sustainable development of social infrastructure in rural areas of Ukraine]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom. Economics and management of the national economy*. issue 5. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct35-13> (in Ukrainian)
5. Talavyria M. P. (2016) Rozvytok silskykh terytorii na zasadakh stalosti. [Sustainable development of rural areas]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: "Ekonomika". Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Economics"*. issue 1(47). vol. 2. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/10743/1/%D0%A0%D0%9E%D.pdf> (in Ukrainian)
6. Fedotova T. A. (2022) Kontseptsiia staloho rozvytku sotsialnoi infrastruktury v natsionalnii ekonomitsi [The concept of sustainable development of social infrastructure in the national economy]: zb. materialiv VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (21 zhovt. 2022 r.). Kyiv: KNEU. P. 335–338. Available at: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/39154> (in Ukrainian)
7. Anisimov V. M. (2016) Problemy sotsialnoi infrastruktury v konteksti realizatsii zavdan staloho rozvytku v Ukraini [Problems of social infrastructure in the context of sustainable development in Ukraine]. *Ekonomika pryrodokorystuvannya i okhorony dokillia: Zb. nauk. pr. Kyiv: DU IEPSR NAN Ukrainy. Economics of natural resource management and environmental protection: Collection of scientific papers*. P. 261–268. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/163017> (in Ukrainian)
8. Naherniuk D., & Nepochatenko O. (2021) Problemy ta perspektyvy rozvytku silskykh terytorii v Ukraini [Problems and prospects for the development of rural areas in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo. Economy and society*. issue (27). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-37> (in Ukrainian)
9. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 No. 722. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (in Ukrainian)
10. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.08.2019 r. No. 686-r. Pytannia zboru danykh dlia monitorynhu realizatsii TsSR [Issues of data collection for monitoring the implementation of the SDGs]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-%D1%80#Text> (in Ukrainian)
11. Global Reporting Initiative. Available at: <https://www.globalreporting.org/standards/> (in Ukrainian)
12. Tymoshenko M. M. (2018) Metodychni zasady otsinky staloho rozvytku silskykh terytorii: alhorytm, strukturna skhema ta instrumentarii doslidzhennia. [Methodological principles of assessing sustainable development of rural areas: algorithm, structural scheme and research tools]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky: elektronne nauk. fakh. vyd. – Global and national problems of economy: electronic scientific and professional edition*, issue 21. pp. 348–356. (in Ukrainian)
13. Niesheva A. D. (2021) Analiz naukovo-metodychnykh pidkhodiv do otsiniuvannya stalosti infrastruktury mista [Analysis of scientific and methodological approaches to assessing the sustainability of urban infrastructure]. *Ekonomichniy prostir. Economic Space*, no. (170). pp. 61–68 DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/170-11> (in Ukrainian)
14. Tulchynska S. O., Kyrychenko S. O. (2017) Doslidzhennia metodychnykh pidkhodiv do otsiniuvannya rozvytku sotsialnoi infrastruktury v rehionakh. [Research of methodological approaches to assessing the development of social infrastructure in the regions]. *Ekonomichniy visnyk NTUU "Kyivskiy politekhnichnyi instytut" – Economic Bulletin of NTUU "Kyiv Polytechnic Institute"*. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.14.2017.108739> (in Ukrainian)
15. Blashchuk-Deviatkina N., & Ivankiv V. (2023) Vplyv finansovoi stiikosti mistsevoho biudzhetu na sotsialno-ekonomichniy rozvytok terytorialnoi hromady. [Influence of financial sustainability of the local budget on the socio-economic development of the territorial community]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*. is. 10 (122), pp. 183–188. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-10-122-36> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 13.12.2024